

SBM 1076 Lyngbygård Å

Bygherrerapport

Matr. Nr. 9a, Galten By, Galten Sogn, Framlev Herred, Århus Amt. Stednummer: 15.01.10

Ved en systematisk arkæologisk undersøgelse af et nyetableret åslyng ved Lyngbygård å nord for Skovby er der afdækket rester af en overgangskonstruktion i form af en stenlægning samt flere rækker træpæle. En dendrokronologisk undersøgelse daterer anlægget til 811 e. Kr., dvs. vikingetid. Funden keramik kan også dateres til vikingetid. Området hører under Vådområdeprojekt Lyngbygård Å, VMP2 med Skov- og Naturstyrelsen som bygherre. Daglig leder Charlotte Abildgaard Paulsen, Skanderborg Museum 2007-2008.

SKANDERBORG MUSEUM

Indholdsfortegnelse

Tidstavle.....	3
Baggrund for undersøgelsen.....	4
Topografi	5
Administrative data	7
Målesystem.....	8
Undersøgelsens forløb og metode	8
Undersøgelsens resultater.....	14
Fremtidigt arbejde	18
Litteratur	18

Tidstavle

år	periode			
1600	Nyere tid		Historisk tid	
	Renæssance			
1536	Middelalder	Senmiddelalder		
1050		Højmiddelalder Tidlig middelalder		
775/800	Vikingetid		Jernalder	
	yngre ældre			
375	Germansk jernalder			
	yngre ældre			
0	Romersk jernalder			
	yngre ældre			
	Førromersk (keltisk) jernalder			
	III			
	II			
	I			
500	Yngre bronzealder		Bronzealder	
	VI			
	V			
1100	-----			
	IV			
	Ældre bronzealder			
	III			
	II			
	I			
1700	Senneolitikum		Neolitikum	
	C			
	B			
	A			
2350	Stridsøksekultur/ Enkeltgravskultur/ Mellemneolitikum B	Overgravstid		Yngre stenalder
		Bundgravstid		
		Undergravstid		
2800	Jættestuetid/ Tragtbægerkultur/ Mellemneolitikum A	V		
		III/VI		
		II		
		I		
3300	Dyssetid/ Fuchsberg/ Tragtbægerkultur/ Tidlig neolitikum	C		
		B		
		A		
3900	Ertebøllekultur		Mesolitikum	
	yngre ældre			
5400	Kongemosekultur			
	yngre ældre			
6400	Maglemosekultur			
	5			
	4			
	3			
	2			
	1			
9600	Ahrensburgkultur	Yngre Dryas	Paleolitikum	
10900	Brommekultur Federmesserkultur	Allerød		
	Hamburgkultur	Bølling		
12700				

Skanderborg Museum fører tilsyn med entreprenørens arbejde med at genslynge åen. Der er ikke økonomisk mulighed for at have en arkæolog til at følge arbejdet hele tiden. Det aftales derfor med maskinførerne, at arbejdet skal stoppes, hvis man støder på stenlægninger eller rester af trækonstruktioner, og museet derefter kontaktes.

Maskinførerne er dog ikke så påpasselige, og ved et tilsyn 5. oktober 2007 opdager Ejvind Hertz fra Skanderborg Museum, at gravemaskinen har gennemgravet en konstruktion med stenlægning og opretstående tømmer.

En foreløbig undersøgelse af konstruktionen viser, at den blotlagte stenlægning er ca. 130/140 cm bred og delvis afdækket over 5m. Den består af knyttnæve til hovedstore sten muligvis lagt i flere lag.

De nedbankede stykker egetømmer er tilhuggede og tilspidsede kraftige planker på ca. min 18 x 6-8 cm og bevaret i ca. 60cm længde. Seks stykker er banket ned på række på tværs af overgangsretningen og med afstand imellem eller i forlængelse af hinanden (det ene stykke er gravet op af maskine og ligger på jorden ved rækken). Et syvende enkelt stykke er placeret forskudt for rækken og tolkes som værende et kantstykke til overgangen. En enkelt større sten ligger inden for "trærammen" samt enkelte mindre.

Den umiddelbare tolkning af anlægget er, at trækonstruktionen understøtter og fastholder stenene i indramninger med det formål at fastholde en stabil overgangskonstruktion.

En konkret datering foreligger ikke, men det forventes at være middelalder eller ældre. Det kan være en overgang til det middelalderlige Wedelslund gods (Skoffgart/Selloff Skouffgaard 1400-tallet - ældste kilde).

Registreringer på Det Kulturhistoriske Centralregister, DKC

Registreringer på DKC kan ses på Figur 2. Trekant nr. 16 er udgravningens placering. SB nr. 8 viser placeringen af spor efter en bosættelse fra vikingetiden i form af en brønd, hegnsførløb og stolpehuller.

På Figur 3 angiver den røde firkant den formodede placering af det middelalderlige Wedelslund Gods. Den røde linje markerer et muligt hulvejsforløb, der fører ned mod overgangsstedet.

Både vikingebosættelsen og det middelalderlige gods er interessante i forhold til dateringen af den fundne overgangskonstruktion.

Topografi

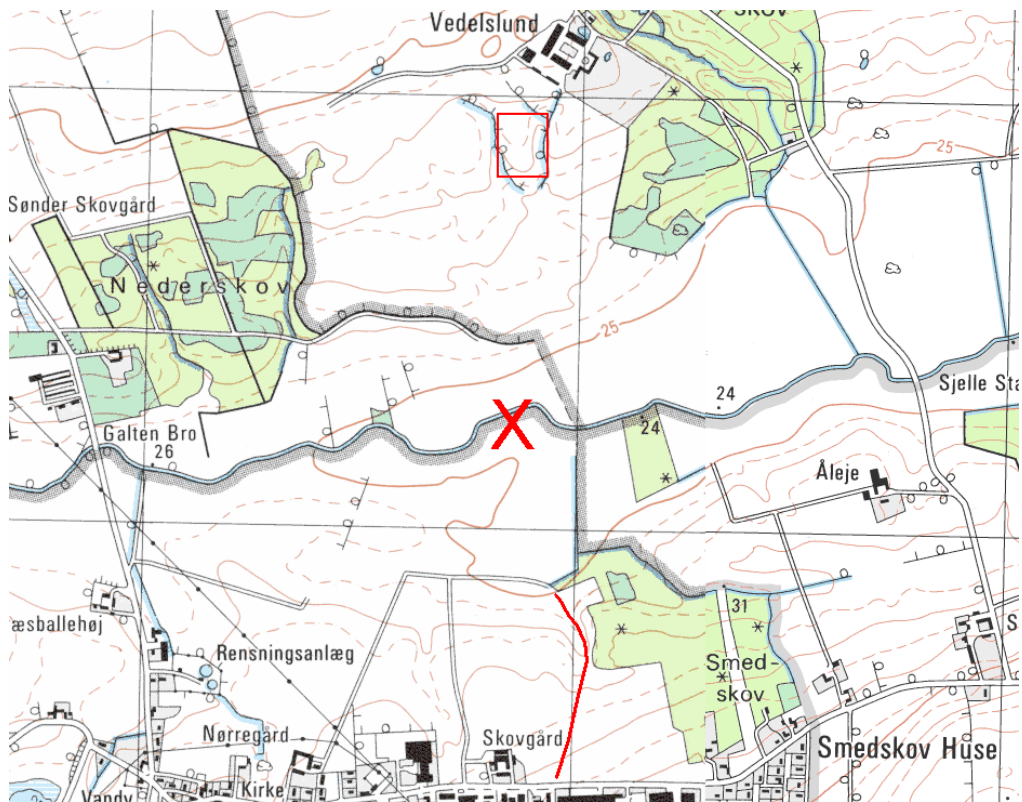
Ådal med rigt dyreliv

Overgangskonstruktionen er placeret midt imellem to nuværende broer over Lyngbygård å – Galten bro og Sjelle Stangbro.

Lokaliteten ligger i det østjyske morænelandskab i en ådal, hvor Lyngbygård å i 1950erne er blevet "rettet ud". Ved projektet med at genslynge åen har man søgt at genskabe åens forløb, som det så ud ifølge de gamle generalstabskort. Man ændrer dog ikke noget omkring eksisterende broer af hensyn til vejføringer.

Figur 2: Kortudsnit fra DKC med fundmarkeringer.

Figur 3: Den røde linie viser et muligt hulvejsforløb ned til overgangen. Den røde firkant viser det formodede sted for det middelalderlige Vedelslund - Skoffgart/Selloff Skouffgaard.

Åen løber fra vest mod øst og når via Årslev Engsø ud i Brabrand sø, hvorfra man via Århus å kan nå Kattegat.

Det vurderes, at åen godt kan have været sejlbar med mindre skibe i vikingetiden. Det lykkedes i hvert fald medarbejdere fra museet at sejle en kano op ad åen for at bjærge træstolper (se kapitel: Undersøgelsens forløb og metode).

De fundne spor efter en overgangskonstruktion ligger dels på den sydlige bred af et genskabt åslyng, dels mellem det genskabte åslyng og det forrige åløb.

Mod nord stiger terrænet jævnt med marker, hvor der går dyrehold. Godset Wedelslund ligger halvvejs oppe ad "bakken", omkring 800m fra fundstedet.

Figur 4: Panorama set fra vest over udgravningen efter første muldafrømning. Vedelslunds røde tage skimtes mellem træerne 1/3 inde fra venstre.

Mod syd ligger fugtige engarealer, der er blevet dyrket, siden en dræning blev indledt i 1950'erne. Disse engarealer skal nu - som en del af naturgenopretningsprojektet - oversvømmes på naturlig vis ved, at man slukker pumpestationerne.

Skovområder mod nord, øst og syd er rige på vildt, især fasaner og rådyr. Lodsejeren driver jagt i området. Der er også en del mellemstore rovfugle i området. En svanefamilie med fire-fem halv voksne unger har desuden spankuleret rundt på engarealerne. Et meget naturskønt område med rigt dyreliv.

Det er lidt vanskeligt at fastslå muldlagets tykkelse, da entreprenørens gravemaskiner har flyttet en del om på overfladejorden ved fundstedet. Muldlaget skønnes til at have været cirka 50cm tykt.

En ældre landmand, som har været med til at opdyrke jorden, fortalte, at de siden dræningen i 1950'erne hvert år havde pløjet 4-5 sten op der, hvor stenlægningen (K1) ligger på den sydlige bred.

Administrative data

Den arkæologiske undersøgelse er gennemført i henhold til Museumslovens § 23-§27. Undersøgelsen er udført af Skanderborg Museum, Adelgade 5, 8660 Skanderborg.

Bygherre: Skov- og Naturstyrelsen, Silkeborg Statsskovdistrikt, Vejlsøvej 12, 8600 Silkeborg. Kontaktperson: Henning Hermansen, pr. 01.11.07 overtaget af Knud Erik Hesselbjerg.

Rådgiver: COWI A/S, Parallelvej 2, 2800 Kongens Lyngby. Projektleder: Jeppe Sikker Jensen. Tilsyn: Christina Søndergaard.

Entreprenørfirma: M. Frisch A/S, Industrivej 4, 8450 Hammel. Entrepriseleder: Gert Frisch. Formand Lars Peter Hansen.

Den arkæologiske undersøgelse er udført af mag. art. Charlotte Abildgaard Paulsen (daglig udgravningsleder) for Skanderborg Museum.

Den øvrige sagsbehandling blev foretaget af museumsinspektør Helle Reinholdt og arkæolog Ejvind Hertz, Skanderborg Museum.

I hele udgravningsperioden blev der jævnligt afholdt byggemøder, hvor udgravningslederen deltog.

Skanderborg Museums journalnummer: SBM1076, Åleje.

Sogn: Galten, Herred: Framlev, Amt: Århus, Ejerlav: Galten By, Matr.nr.: 9a. Stednr: 15.01.10.

Kulturarvsstyrelsens (KUAS) journalnummer: For 2003-2111-1820.

Målesystem

Der er udlagt et koordinatsystem, hvor x-aksen løber vest-øst og Y-aksen løber syd-nord. Udvalgte målepunkter blev opmålt med GPS i projektionen zone 32, ED50. Dataene blev efterfølgende digitaliseret i gis-programmet Mapinfo.

Undersøgelsens forløb og metode

Udgravningsfelt under vand

Hovedparten af den arkæologiske undersøgelse foregik i perioden fra d. 31. okt. til d. 20. dec. 2007. Derefter blev arbejdet afbrudt på grund af store vandmængder.

Hele november måned holdt vejret rimeligt tørt, men med frost enkelte morgener. De første to uger af december regnede det så meget i området, at vand fra det nuværende åløb trængte ind i det nye slyng. Derved blev hele den nordlige bred på udgravningen dækket af 10-25 cm vand.

Den høje vandstand gjorde det vanskeligt at færdiggøre udgravningen. Det var svært at finde målepunkterne ved opmåling med GPS. Optagningen af træpælene måtte udsættes et par uger, før vandstanden var sunket så meget, at overfladen igen lå fri. Den ufrivillige pause blev brugt på digitaliseringsarbejde. Efter juleferien var vandstanden igen så høj, at de sidste undersøgelser på stedet måtte udsættes til forårets komme. De sidste undersøgelser blev udført og feltarbejdet afsluttet den 7. april 2008.

Figur 5: Udgravningsfeltet i frost og slud.

Figur 6: Udgravningsfeltet under vand- "Hvor er mine målepunkter?"

Udgravnings- og beretningsarbejdet er udført af mag. art. Charlotte Abildgaard Paulsen. Ved nivelleringsarbejde deltog arkæolog Ejvind Hertz. Ved GPS-indmåling deltog arkæolog Merethe Schifter Christensen.

Ved optagning af træstolper deltog arkæolog Ejvind Hertz, bygningsforvalter Lars Kæthius, fotograf Peter Juul Rasmussen samt historiker Kjeld Christensen fra WM Trædatering.

Maskinkraften blev leveret af M. Frisch A/S Hammel. Efterfølgende færdiggør entreprenørfirmaet arbejdet med det nye åslyng. Det er i den forbindelse aftalt, at stenlægningen ikke skal dækkes til, da bygherren efter forslag fra museet overvejer at bruge den som attraktion i det nye rekreative område, der vil opstå, når naturgenopretningsprojektet er udført.

Formidling og presseomtale

Både bygherren og Skanderborg Museum har kontaktet de lokale medier for at gøre opmærksom på henholdsvis naturgenopretningsprojektet og den arkæologiske udgravning. Det er der kommet flere avisomtaler ud af:

- Galten Folkeblad d. 14.11.2007, omtale af naturgenopretningsprojekt og arkæologi.
- Århus Stiftstidende d. 29.11.2007, omtale af naturgenopretningsprojekt.
- Århus Stiftstidende d. 24.12.2007, omtale af den arkæologiske undersøgelse.
- Uge-bladet Skanderborg nr. 1, d. 02.01.2008, omtale af den arkæologiske undersøgelse.

Desuden havde bygherren arrangeret en firmaudflugt den 10. jan. 2008 til ådalen for personale hos Skov- og Naturstyrelsen. Her skulle de høre om naturgenopretningsprojektet, og udgravningslederen holdt et oplæg om de foreløbige resultater af udgravningen. Feltet var da fuldstændig oversvømmet af vand, så det blev kun til fremvisning af plancher og udpegning af konstruktionernes placeringer.

Frilægning af felt

En minigraver fjernede overjorden med en skovl på en meters bredde. Maskinen blev stoppet, når der blev stødt på opretstående træpæle og sten. Resten af jorden er

skovlet væk med håndkraft. Minigraveren blev også brugt til at grave profiler i jordvæggene.

Alle sten blev frilagt ned til deres standflade. Træpæle blev frilagt i en 10-15 cm's højde for ikke at udsætte for meget af træet for vind og vejr. De frilagte konstruktioner er indtegnet med tommestok og målebånd i 1:20 på plantegninger. Stenlægningen K1 blev tegnet med tegneramme (se Figur 5).

Efterfølgende er tegningerne digitaliseret i gis-programmet Mapinfo.

Toppen af alle sten og træpæle samt feltets flade er nivelleret i forhold til målepunktet 501/490, som er målt ind med GPS.

Figur 7: Oversigt over den nordlige del af feltet i det niveau, som feltet er tegnet i.

Alle anlæg er fortløbende nummereret startende med A1. Der er valgt at angive alle stolper stående i jorden som et anlæg, mens en optaget stolpe er tildelt et x-nummer afledt af A-nummeret.

Fundene er ligeledes fortløbende nummereret startende med X1. Der blev brugt op til nummer A62 og op til nummer X62, men nogle numre er udgået i begge rækker. Knoglefund er indleveret til bestemmelse på Moesgård Museums Naturvidenskabelige Undersøgelser (MNU).

Under udgravningsarbejdet er der optaget 184 fotos med digitalt kamera. Desuden blev der taget en del fotos under optagningen af træpælene (se senere i kapitlet), hvoraf de bedste er taget med i beretningen. Museet har fået tilsendt digitale billeder fra en sportsfisker af en kværnsten, som han har fundet i åen. Flere af disse indgår også i rapporten. I alt er medtaget 250 fotos i registret.

Snit i stenlægning og anlæg

Stenlægningen K1 blev snittet på tværs med graveske og skovl for at iagttage dens opbygning (se Figur 8). Profil A på den sydlige side af dette snit er tegnet som skitse uden snore-libelle i 1:10.

Der blev gravet et snit ned ved enden af træpælen i A22 (se Figur 9). Her kunne det ses, at der ingen nedgravning var omkring pælen. Heller ikke ved afrensning af overfladen omkring træpælene kunne der erkendes nogle nedgravninger. Pælene må derfor anses for at være banket ned i jorden.

Med gravemaskine blev der gravet et snit, profil C, på tværs af længderetningen for stolperækkerne K2 og K3 (se Figur 15). Målet var at undersøge, om der var forskel på jordbundsforholdene foran og bagved stolperækkerne. Ved optagningen af pælene var der gjort iagttagelser, som kunne tyde på, at især K3 havde stået med den sydlige side ud mod åbent vand. Disse forhold kunne dog ikke erkendes i profilen. I profilen sås blot, at pælene var banket ned.

Figur 8: Profil A, snit i stenlægningen K1.

Figur 9: Snit for enden af træpæl i A22.

Optagning af træpæle endte med en sejltur

Efter registrering i fladen blev alle større træpæle taget op til videre undersøgelse. I alt blev 28 stolper taget op. Det drejer sig om alle pæle, som indgik i stolperækkerne K2, K3 og K4 samt enkelte andre pæle, som så interessante ud.

Ved optagningen af træpælene kom museets medarbejdere på en lille sejltur. Markerne omkring lokaliteten var så vandmættede, at det var vanskeligt at få en trillebør derned. Lokaliteten ligger så langt fra en farbar vej, at det ville være noget omstændeligt at bære alle pælene op med håndkraft. I stedet blev bygherren anmodet om tilladelse til, at en kano blev sat i vandet, hvorefter træpælene blev sejlet hen til den nærmeste bro og omladet til museumsbilen.

Figur 10: Tv. Kanoen sættes i åen. Th. Ejvind Hertz er ved at laste kanoen med træpæle.

Træpælene blev kørt til Moesgård Museums Naturvidenskabelige Undersøgelser (MNU), hvor udgravningslederen senere registrerede dem med beskrivelse og fotografering.

Figur 11: Tv. Vaskebordet på MNU. Th. Huggespor på træpæl X36.

Dendrokronologisk undersøgelse

Under optagningen af stolperne foretog Kjeld Christensen fra WM Trædatering en vurdering af, hvilke stolper der havde potentiale til en dendrokronologisk undersøgelse. Seks stolper: X22/23, X24, X36, X37, X43,1 og X50 blev efterfølgende indleveret til WM Trædatering i håb om at kunne få mindst tre dateringer ud af det.

Det blev stolpernes potentiale udi antallet af årringe og ikke nødvendigvis deres placering i forhold til konstruktionerne, der udgjorde baggrunden for udvælgelsen.

Der blev udtaget prøver af alle seks stolper. Alle havde tydelige årringe. Desværre udviste de fem af prøverne et stærkt svingende periodisk forløb, hvilket gør det umuligt med de nuværende undersøgelsesmetoder at få en datering, såvel relativ som absolut.

Den sidste prøve fra X50 kan dateres med rimelig sikkerhed. Prøven omfatter 93 årringe samt to ufuldstændigt bevarede årringe. Der er i alt bevaret 33 splintårringe. Barkringen er ikke påvist, men de to radier, som prøven er opmålt i, slutter med samme årring. Dette gør det sandsynligt, at den ufuldstændigt bevarede årring er barkringen eller ganske tæt på denne.

Den yngste årring på kurven er dannet i år 810 e. Kr. Herudover kan iagttages endnu en årring. Træet må derfor være fældet i år 811 e. Kr. eller i et af årene umiddelbart herefter.

Opmålingen af årringene viste i øvrigt, at de to pæle X22/23 og X24 med stor sandsynlighed stammer fra samme træ. Begge pælene er radikalt udkløvede planker.

Konservering

I samråd med MNU's konservator Jesper Frederiksen blev tre stolper valgt ud til konservering. Det drejer sig om stolperne X5,1, X43,2 og X48 (se Figur 12). Disse stolper havde alle pæne huggespor og var rimeligt velbevarede. Stolpen X43 skabte lidt et dilemma, idet den både havde flotte huggespor og gode årringe. Løsningen blev at dele den. Den øverste del X43,1 blev sendt til dendrokronologisk undersøgelse, mens spidsen X43,2 med huggesporene vil blive konserveret. Processen med at frysetørre stolperne startes i efteråret 2008.

Figur 12: Stolper udvalgt til konservering. Fra venstre X5,1, X43 og X48.

Pollenanalyser

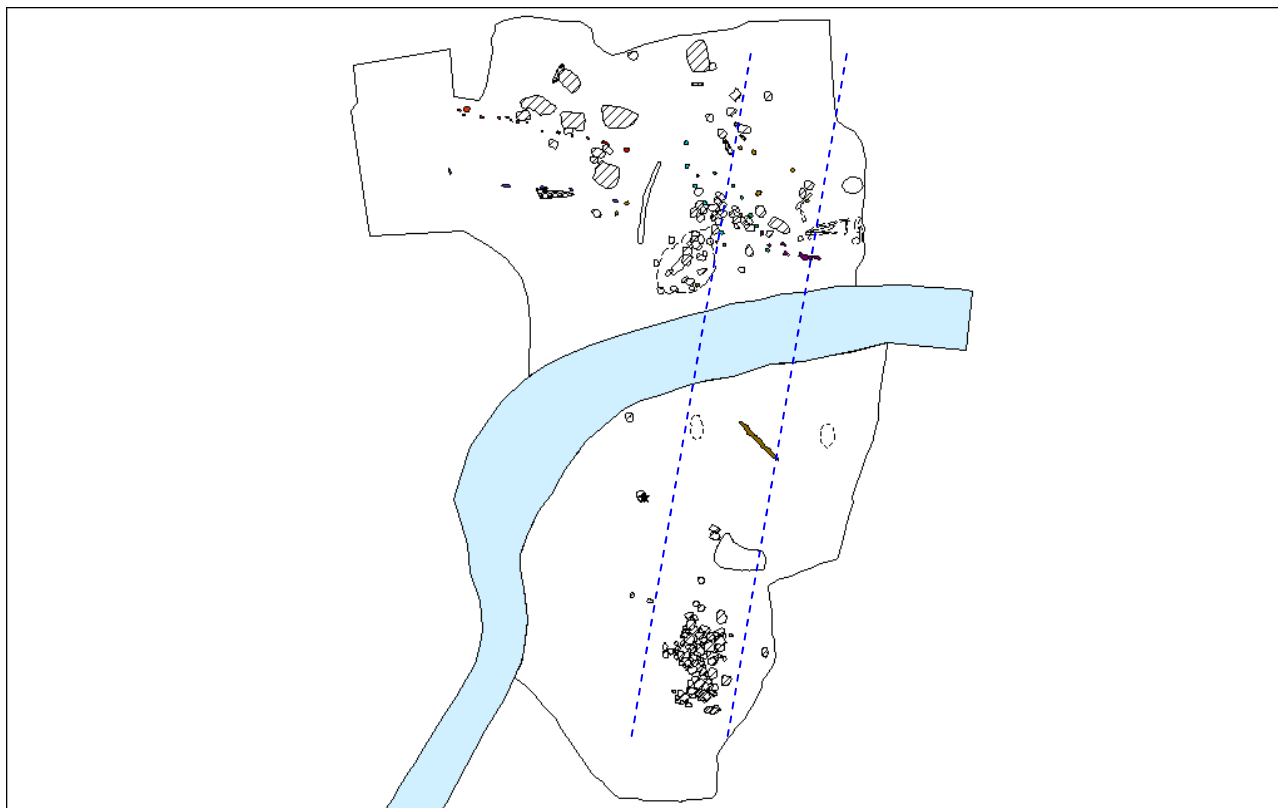
I den nordlige side af udgravningsfeltet er der etableret en profilvæg, profil B for at kunne udtage prøver til pollenanalyser. Disse prøver blev udtaget af pollenanalytiker Renée Enevold fra MNU den 20.12.2007.

En nærmere undersøgelse af profilvæggen i samråd med Renée Enevold viste, at der var tale om omløjrede lag. Man kunne derfor ikke få brugbare analyser ud af det.

Figur 13: Profilvæg, profil B.

Undersøgelsens resultater

Figur 14: Udgravningsfeltet. På den sydlige bred ses stenlægningen K1. På den nordlige bred ses flere stolpeforløb, store sten og en mindre usammenhængende stenlægning. Den blå stiplede linje viser det formodede hovedforløb for overgangskonstruktionen.

Stenlægning og stolpeforløb

Der er afdækket en overgangskonstruktion, som på den sydlige bred af et åløb bestod af en stenlægning K1 og på den nordlige bred af flere forløb af nedbankede egetræstræplanker og elletræspæle (se Figur 14). Pælene var tilspidsede med et eller

flere hug, som ifølge museets tømrer var udført særdeles kyndigt med skarpt slebent værktøj – godt håndværk!

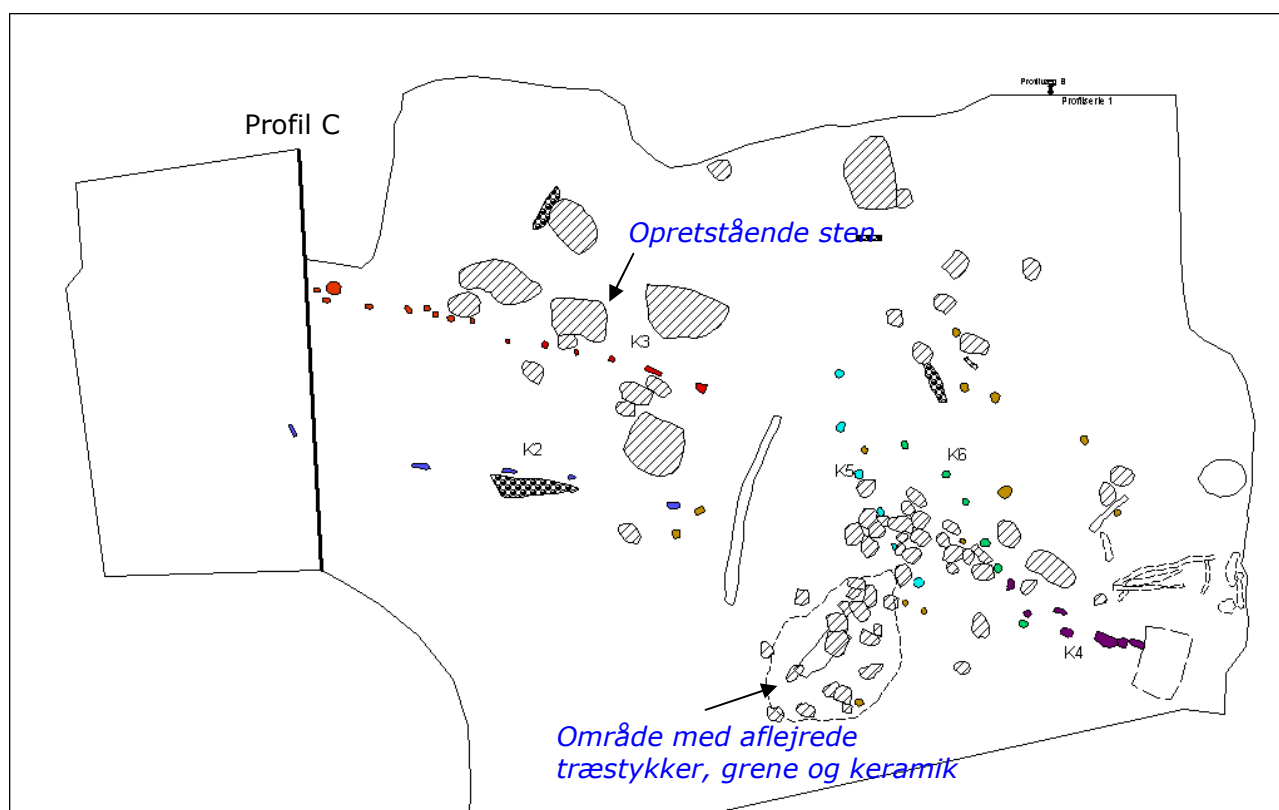
Der er udskilt fem rækker af nedbankede pæle K2-K6 (se Figur 15). Rækkerne K2, K3 og K4 udgøres af egetræsplanker i forskellig bredde og tykkelse. Størstedelen ser ud til at være radikalt udkløvede planker.

Rækkerne K5 og K6 udgøres af rundstokke. Et par af rundstokkene er blevet artsbestemt på MNU til elletræ. Da pælene har nogenlunde samme statur formodes det, at der overvejende er tale om elletræspæle.

Det vurderes, at en større del af den oprindelige stenlægning er gravet væk af entreprenørmaskinerne. Der er fundet en del sten i jorddyngerne omkring udgravningen. Den afdækkede del af stenlægningen måler ca. 4 x 2 m.

Stenlægningen har sandsynligvis fortsat mod vest. Et snit på tværs af stenlægningen viser, at den er bygget skråt op fra den østlige side (se Figur 8). Noget tilsvarende kan ikke iagttages fra den vestlige side på de bevarede dele af stenlægningen. Der kan derfor ikke være tale om et smalt dige.

Det har ikke været muligt at erkende nogle former for trædesten eller andre konstruktioner i åløbet, idet entreprenørmaskinerne havde bortgravet disse lag i området.

Figur 15: Den nordlige bred med de forskellige planker- og stolpeforløb samt placeringen af den planlagte profilvæg. K2-K4 markerer forløb af egetræsplanker. K5-K6 er forløb af runde elletræspæle.

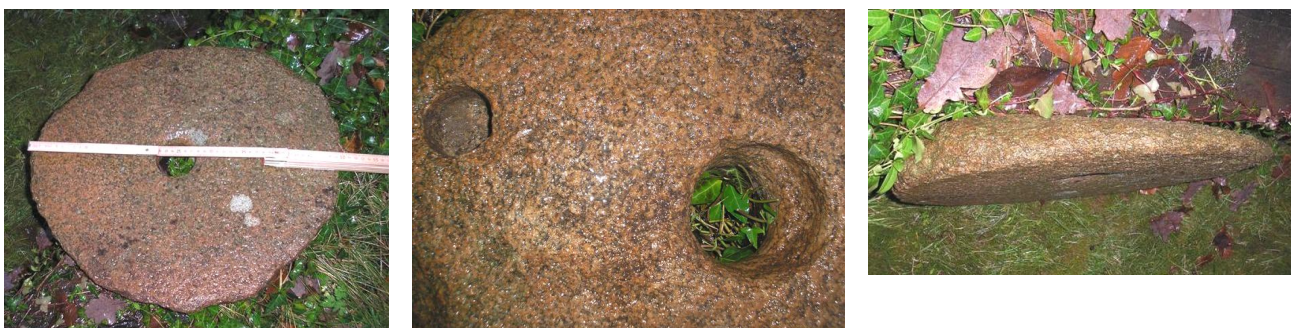
På den nordlige bred sås syv store sten. En af stenene stod op ved udgravningen (se forsidefoto). Stenen var 70 cm høj. Pga. jordbundsforholdene med gytjeagtig fyld

var det ikke muligt at erkende stenspor i forbindelse med stenene, så man kunne afgøre, om de var væltet eller lå i oprindelige position. Men man kan forestille sig, at alle sten har alle stået op og markeret, at nu kom man ned til noget vigtigt – overgangsstedet.

En kværnsten i åløbet

Fra en sportsfisker, som ofte bruger Lyngbygård Å, har museet modtaget efterretninger om fundet af en løber til en drejekværn i åløbet (se Figur 16). Stenen er 50 cm i diameter, fundet i 1985 ca. 300 nedstrøms fra udgravningsfeltet og ca 600 meter opstrøms fra Sjelle Stangbro.

Stenen har et gennemgående hul og et hul til håndtag. At dømme ud fra de tilsendte fotos ser det ud til, at hullerne i stenen kan være lavet med et bor, så stenen kan godt være en yngre model. Dens brugstid kunne i så fald være vikingetid eller tidlig middelalder.

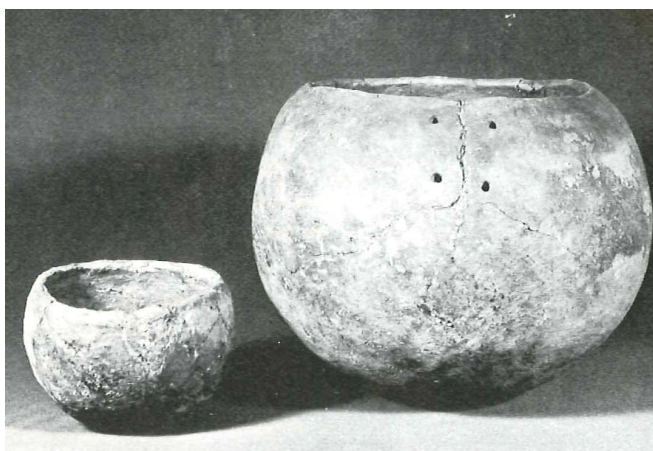

Figur 16: Kværnsten fra forskellige vinkler, foto fra sportsfisker Henrik Aagaard Andreasen.

Datering og fund

Som nævnt under dendrokronologi kan en af de optagne pæle dateres til 811 e. Kr. eller umiddelbart derefter.

Keramiskskår fra lokaliteten peger også mod en datering i vikingetiden. Flere steder mellem træpælene er der fundet keramiskskår, i alt 13 stykker fordelt på syv x-numre. De fem af skårene lå samlet under en større bunke af grene og træstykker. Bunken så ud til at være aflejret af åen engang i fortiden. Skårene stammer fra et kuglekar, som er typisk for vikingetiden (se Figur 17).

Figur 17: Tv. Foto af skår fra et kuglekar.

Th. Kuglekar fra vikingetiden fundet ved Give og Næssund.

En druknet mosegris og andre knogler

Foruden keramikskår er der i lagene omkring træpælene gjort et par knoglefund, som er blevet artsbestemt på MNU. Det drejer sig om tre x-numre. X1: en tand fra et ikke nærmere bestemt rovdyr, X6: en overarmsknogle fra kvæg og en lille knoglebunke X9, som viste sig at være kranieknogler fra en mosegris.

Mosegrisen lå blandt grenene i den aflejrte grenbunke på den nordlige bred. Man kan forestille sig en stakkels mosegris, som er faldet i åen og druknet for derefter at blive skyllet op på bredden ved vikingernes vadested.

Tolkning

I arbejdet med tolkningen af overgangskonstruktionen er der blevet draget sammenligninger til flere kendte anlæg fra samme tidsperiode. Umiddelbart virker den fundne konstruktion ikke så udbygget og kraftig som nogle af de kendte anlæg.

Entreprenørmaskinernes bortgravning af vigtige lag er naturligvis en fejlkilde, som der skal tages højde for i forbindelse med tolkningen.

Der er imidlertid så gode bevaringsforhold for træ i de fundbærende lag, at der næppe kan have været ret mange flere stolper end de fundne på selve den frilagte og undersøgte del af feltet. Der er selvfølgelig altid den mulighed, at konstruktionen er blevet sløjftet, da den var udtjent, og nogle af stolperne dengang blev hevet op.

Jordforholdene givet ikke mulighed for at kunne påvise eventuelle huller fra optagne stolper.

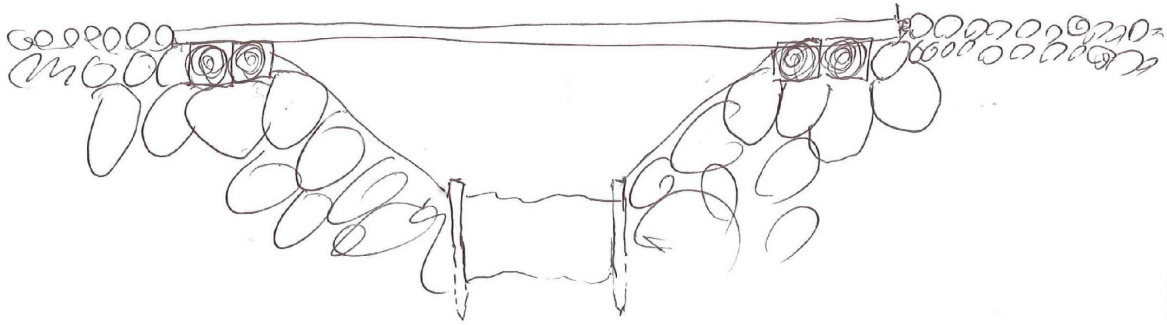
Stenlægningen på den sydlige bred kan have udgjort en vejlignende konstruktion, der har bragt folk tørskoede ned til åløbet. Det er også muligt, at stenkonstruktionen kan have fungeret som brokasse og understøttet en trækonstruktion, som har båret en lettere bro.

På den nordlige bred sås spredte sten, som kan have udgjort en støtte for de nedbankede pæle.

Det formodede hovedforløb for overgangskonstruktionen er fra stenlægningen K1 over pælerækkerne K4-K6 (se Figur 14).

Plankeforløbene K2 og K3 på den nordlige bred kan have haft til opgave at styre åløbet eller holde på åbrinken (se Figur 15). Det er også muligt, at pælene har båret en let vejkonstruktion. Umiddelbart virkede de dog ikke kraftige nok til at have kunnet bære en større konstruktion.

Ejvind Hertz fra Skanderborg Museum forestiller sig, at konstruktionen kan have haft en form som ses på Figur 18.

Figur 18: Sådan kan en bro over Lyngbygård å i vikingetiden have set ud. Rekonstruktion af Ejvind Hertz på baggrund af de fundne konstruktionsspor.

Overgangskonstruktionens placering er med til at tegne et billede af samfærdsel i området i vikingetiden.

Når mennesker gør sig den umage at etablere nogle konstruktioner, der skal lette overgangen ved et åløb, må det være, fordi det er vigtigt for dem, at en passage til stadighed er mulig netop på dette sted.

Der er gjort fund af bopladsspor fra vikingetiden ca. 1300 m fra fundstedet, ligesom fund af dele af en drejekværn i nærheden viser aktiviteter i området i den tidsperiode.

Fremtidigt arbejde

Lokaliteten er færdigundersøgt. Stenlægningen K1 er ikke dækket til, da bygherre planlægger af lade den stå frilagt som attraktion ved et muligt rekreativt område i forbindelse med naturgenopretningsprojektet.

I skrivende stund føres der stadig tilsyn med anlægsarbejdet og derved forundersøgelse af det fulde projekteringsområde.

Skanderborg Museum, maj 2008

Mag. art. Charlotte Abildgaard Paulsen

Litteratur

- Liebgott, Niels-Knud. 1978: "keramik fra vikingetid og middelalder". Nationalmuseet.
 Jørgensen, M.S. 1979: "En vikingetids bro og vejdæmning over Gudenåen (Falgård). I Antikvariske studier 3
 Jørgensen, M.S. 1988: "Vej, vejstrøg og vejspærring. Jernalderens landfærdsel". I: P. Mortensen & B.M. Rasmussen (red.): "Fra Stamme til Stat i Danmark 1. Jernalderens Stammesamfund". Jysk Arkæologisk Selskab, Højbjerg.